

Development Research Self-Directed Learning (SDL)

Ritie de Jong

Inleiding

Ik leer, ik leerde, ik heb geleerd, wij leren, wij leerden en wij hebben geleerd.

Menig schoolkind houdt zich hier dagelijks mee bezig: het vervoegen van werkwoorden en het plaatsen in de verleden en de voltooid verleden tijd. Is het niet bijzonder om het werkwoord leren in de verleden en de voltooid verleden tijd te plaatsen als de tendens in de huidige samenleving is om een leven lang te leren? Heeft iemand ooit gesproken over een Geleerde Organisatie in plaats van een Lerende Organisatie? Dit taaltechnische fenomeen staat naar mijn mening haaks op de huidige nadruk van kennisontwikkeling, waarbij ontwikkeling door mij vertaald wordt met leren. Een vorm van leren die mijn speciale belangstelling heeft is het concept van Self-Directed Learning. Self-Directed Learning (SDL) is sinds de 60-er jaren een attractief concept dat door meniggeen onderzocht is. Het blijkt echter moeilijk te zijn om een eenduidige definitie van Self-Directed Learning te geven. Er zijn een dertigtal termen in omloop en regelmatig wordt in de literatuur geadviseerd om helderheid over het concept Self-Directed Learning te brengen. Dit blijkt geen gemakkelijke opgave, omdat er ten eerste veel verschillende denkbeelden zijn, ten tweede vanuit verschillende perspectieven naar Self-Directed Learning wordt gekeken en last but not least het concept in verschillende talen (cultureel aspect) wordt beschreven. Het is opvallend dat vele duizenden pagina's onderzoek door verschillende auteurs geen eenduidige omschrijving van Self-Directed Learning laten zien. De auteurs laten in, min of meer dezelfde bewoordingen, eenzelfde aantal gemeenschappelijke aspecten terugkomen in hun omschrijving. Allen geven nadrukkelijk aan dat het concept Self-Directed Learning de dimensies product en proces bevat, dat het verwijst naar een persoonlijke eigenschap, dat leiding wordt genomen met betrekking tot het eigen leerproces en dat het een methode is waardoor de lerende meer controle krijgt. Daarnaast hangt het leren niet alleen af van een institutionele setting.

De volgende paragrafen laten zien (1) hoe het onderzoek van start is gegaan, (2) de ervaringen van de student-docenten, (3) de onderzoeksopzet en (4) de wijze van dataverzameling. Het onderzoek is nog niet afgerond. Er zijn veel voorbeelden te vinden uit de verhalen van de student-docenten die aan dit onderzoek meewerken. Tenslotte zijn zij het allerbelangrijkste in dit onderzoek en bij Self-Directed Learning.

Het ontstaan van een Self-Directed Leerteam

Een spontane start met een aantal student-docenten (4^e jaars DT) mondde uit in een reeks van verschillende activiteiten, die nu plaatsvinden. Deze werkwijze was niet bewust gepland, het enige doel was met een groep het concept Self-Directed Learning onderzoeken. Het gehele traject (van september 2005 - maart 2006) wordt ontwikkeld en uitgevoerd door een leerteam bestaande uit vier student-docenten en een opleider. In september zijn we gestart met twee student-docenten en een opleider. Na een eerste bijeenkomst met z'n drieën is onderstaande uitnodiging aan de SLB-groep (13 studenten) van de opleider gestuurd.

Self-Directed Learning (SDL)

Inleiding en motivatie

Voor mijn final project van de master Human Resource Development (HRD) heb ik het volgende thema gekozen: Self-Directed Learning. Ik heb geen goede Nederlandse vertaling, hooguit: zelfgestuurd leren. Het leren van mensen interesseert mij in hoge mate. De wijze van leren, de (on-)mogelijkheden die iemand daarbij ontdekt, en vooral: hoe kan ik als

docent/coach/begeleider het leren van leerlingen/studenten ondersteunen. ROC's, VMBO's zijn ook allemaal druk bezig om het actief leren te bevorderen. Zo lees je begrippen als: het nieuwe leren, natuurlijk leren en Levend Leren. Als aandachtspunt bij al deze vormen is het Self-Directed leren.

Plannen

Tussen september 2005 - maart 2006: het ontwerpen van een aantal leertrajecten en deze samen met anderen uitvoeren.

Werkwijze

Samen op weg, samen op avontuur. Wat gaan we doen? Wat willen we leren? Hoe gaan we dat doen? Wie betrekken we erbij? Waar gaan we het uitvoeren? Met wie? In een voortdurende dialoog met elkaar aan de slag. Ofwel: ontwerpen en uitvoeren en tegelijkertijd zelf leren. Van mij mag je de nodige expertise verwachten op het gebied van Self-Directed Learning.

Deelname en mogelijkheden

Iedereen is welkom om mee te gaan en mee te leren. Je kunt dat doen voor 6 of 4 of 10 ECTS. Je kunt mee ontwerpen, je kunt mee uitvoeren en je kunt beide doen. Je kunt onderzoeken. Het kan op de HU of op je school of op je werk. Het kan 's avonds en het kan overdag.

Bijeenkomsten leertraject 1 - alleen op maandagavond

1ste: 12 september 2005 van 17.30 - 20.00 uur, 2de: 26 september van 17.30 - 20.00 uur en 3de: nog af te spreken.

Vervolg

Diverse leertrajecten op verschillende plaatsen, verschillende uitvoerders en verschillende doelgroepen.

Resultaat

Voor de deelnemer: leren ontwerpen en uitvoeren en expertise op het gebied van Self-Directed Learning ontwikkelen. Voor de begeleider: in veel verschillende situaties de volgende doelen behalen:

- Uitkomst 1: Interventies die bevorderend/ondersteunend werken voor de ontwikkeling tot Self-Directed Learning.
- Uitkomst 2: Beschrijven van een leertraject voor de ontwikkeling tot Self-Directed Learning.

Voor wie: docenten/coaches die (omgangskunde-)studenten begeleiden en die worden opgeleid tot 2de graads docent bij het Instituut (het woord omgangskunde staat tussen haakjes. Ik wil de mogelijkheid open willen houden om andere vakgroepen geïnteresseerd te krijgen). Vanwege de samenwerking met studenten bestaat de mogelijkheid dat de interventies en het leertraject ook aangepast worden voor toekomstige docenten in het 2de graads gebied (VMBO/MBO/VO).

FCC

Op FCC is in onze B-conference een nieuwe folder gekomen met als titel: SDL. Daar kun je alles lezen wat we doen. Daar kun je op reageren, daar kun je op inspringen, enzovoort.

Op deze uitnodiging zijn drie studenten gekomen die misschien ook willen deelnemen aan het leerteam. Na het bijwonen van een bijeenkomst is het de keus van de student om verder deel te nemen. Alle drie zijn geïnteresseerd en blijven, hoewel één student vanwege

persoonlijke omstandigheden helaas niet meer kan meedoen. De betreffende student blijft een trouwe meeleezer op de SDL-conference en reageert met ideeën of feedback op onze ontwikkelingen en vragen. Het leerteam is eind september gevormd en bestaat uit vier student-docenten en een opleider. Er zijn tussen september en december acht leerteam bijeenkomsten geweest.

Onze betekenis van Self-Directed Learning

Als leerteam praten we over Self-Directed Learning, zijn we bezig met Self-Directed Learning en willen we Self-Directed Learner worden. En ieder geeft daaraan een andere betekenis. Welke betekenis dat is, dat zal een ander wel moeten weten. Daarnaast staan we stil bij de vraag: kunnen we ook een vertaling maken voor de engelse term? De leerteamleden hebben er over nagedacht en hieronder een samenvatting van de beschrijvingen.

Ik heb een aantal vertalingen voor Self-Directed Learning. Op de eerste plaats komt voor mij het zelfverantwoordelijke (zelfsturend) leren, dat lees ik veel en ik kom het telkens weer tegen. Vervolgens het betekenis- en zinvol leren. En tenslotte initiërend leren. Zelfsturing geven is: wat wil ik en hoe en op welke manier wil ik dat bereiken? De vragen van de studenten staat centraal. Zij stippelen hun eigen route uit. Zaken die de nieuwsgierigheid van studenten opwekken, waar ze zich over verwonderen, met lol in het leren en de bereidheid om het beste uit zichzelf te halen. Geef je studenten verantwoordelijkheid en vrijheid voor hun leren dan worden ze betrokken en ontstaat er creativiteit (scheppend bezig zijn). Elk leerproces begint met motivatie en de vrijheid om je het geleerde eigen te mogen maken.

Ik kom toch steeds weer terug op zinvol leren. Ik ben van mening dat als iemand wil leren, hij dit zelf moet willen. Kunnen is bijna nooit aan de orde. Wanneer wil je leren en als je de zinvolheid hiervan inziet, dan lukt het. Ik hoor vaak de opmerking: Waar heb ik die kennis nu voor nodig? Waarom moet ik dat leren. Ik denk dat op dat moment belangrijker is om samen met de ander te gaan zoeken wat die ander eraan heeft. Dit kan dan door vragen aan jezelf of die ander te stellen. Ik merk het aan de leerlingen, soms leg ik iets uit, maar leggen ze de link totaal niet met het werkveld. Ik zie ze dan inzakken, het komt niet lekker binnen. Wat hebben wij hieraan? Wat heb je aan het leren van een chirurgische tafel opdekken als alles kant-en-klaar ligt in het ziekenhuis? Als ik ze het dan uitleg waarvoor ... nog beter is om ze zelf te laten nadenken waarvoor ze het nodig hebben, dan zijn ze enthousiast en gaat het veel beter. Ik ben ook van mening dat het heel belangrijk is dat de leerling het als zijn eigen leerproces ziet. Niet iets wat hij moet doen of mag doen. Nee, het is zijn ding. Hij of zij mag ook de sturing eraan geven die hij of zij nodig vindt. Ieder mens leert op een andere manier. Dat is alleen maar goed, want op die manier kunnen we ook weer leren van de verschillende manieren en invalshoeken. Als je de leerling ook dit besef bij kunt brengen, dan is die weer een stap verder.

De term Self-Directed Learning hoeft wat mij betreft niet vertaald te worden in een andere term. Het woordje 'directed' vind ik nog het best passend. Ik stel me bij dat woord altijd een directeur voor of een dirigent. Een Self-Directed Learner is voor mij dan ook een persoon die de touwtjes in handen heeft. Zo kwam ik op de volgende analogie. Self-Directed Learning kun je vergelijken met een zeiltocht:

- *De leerling is de kapitein. Die heeft het voor het zeggen.*
- *De begeleider is stuurman. Hij of zij heeft veel kennis en vaardigheden in huis, die ingezet worden. Dat gebeurt echter altijd in overleg met de kapitein.*
- *De leerstrategie kun je vergelijken met het bestuderen van de kaarten en getijdentabel.*
- *In het logboek worden de ervaringen en vorderingen genoteerd.*
- *Kennis en theorie zijn vertegenwoordigd door de Vaaralmanak en zeilershandboeken.*
- *Kaders waarbinnen het leren gebeurt worden gesymboliseerd door het schip.*
- *Het leerproces is de reis.*

- *Het leerdoel is de eindbestemming.*
- *Studiegenoten of andere helpers zijn de (scheeps-)maten.*

De kapitein kan alles zelf doen: sturen, route bepalen, zeilen bijzetten, enz. Hij kan echter ook assistentie vragen van anderen. Ook kan hij besluiten in een vloot mee te varen. Je kunt immers een leerteam vormen met anderen die dezelfde richting op willen. Het belangrijkste bij dit verhaal is vertrouwen. Zoals er wederzijds vertrouwen is tussen de kapitein en zijn bemanning, zo moeten ook de leerling, zijn begeleider en studiegenoten elkaar 100% vertrouwen voor een optimaal leerresultaat.

Ik had in eerste instantie mijn vertaling voor Self-Directed Learning vrij breed. Na het lezen van de reflecties van de andere leerteamliden wil ik graag op mijn eerste vertaling terug komen. Ik had als vertaling 'het zelf aangeven wat iemand wil leren' of 'wat de leerling wil leren geeft hij aan'. Ik wil dit nu compacter maken en vind: 'zelfgestuurd leren' beter klinken. Tevens vind ik 'zinnig leren' een juiste benaming. Ik neem de laatste tijd sinds ik met Self-Directed Learning bezig ben steeds meer waar dat iedere leerling een andere manier van leren prettig vindt. Voorheen bereidde ik één lesopzet voor en wilde dat deze zo verliep. Ik liet de leerlingen vaak in groepjes werken, omdat ik ervan overtuigd was door dat te doen dat ze dan meer leerden. Nu weet ik dat dit niet voor iedere leerling zo is. Dat was mijn aanname. Ik denk namelijk nu dat leerlingen het meest leren door zelf te bepalen hoe ze de lesstof zich eigen maken. Ik heb dit nog niet aan zelf ondervonden, maar zou dit in de toekomst wel willen. Ik zou dit graag in de praktijk willen brengen als ik hier zelf als coach meer in thuis zou zijn. Ik denk daarom dat zelfgestuurd leren of zinnig leren een vertaling zou kunnen zijn voor Self-Directed Learning.

Bewustwording

Een belangrijk onderdeel is om als leerteam bewust te worden wat Self-Directed Learning is en wat het betekent voor jezelf en de ander. Gesprekken, vragen stellen, dialoog en bespreken van casuïstieken uit de werkpraktijk van de student-docenten leveren het volgende beeld op van bewustwording:

- Helemaal bijzonder is dat het niet zo gewoon is wat ik doe. Dat ik al lang bezig ben met een bewuste manier van onderwijs geven. En ik dacht dat het zo gewoon is, omdat het op de Hogeschool Utrecht zo gedaan wordt.
- Boeiend dat je er altijd mee bezig bent.
- Er borrelt van alles naar boven.
- Ik vind het jammer dat ik nu pas inzie dat ik eigenlijk al die tijd wel geleerd heb, maar minder bewust. Tip: formuleer het positief. Het is helemaal niet jammer, je leert nu.
- Na een drukke stagedag met niet zo'n goed gevoel over het lesgeven, krijg ik na vanavond verruiming. Een andere manier van lesgeven kan ook. Ik hoef niet precies te volgen wat er op een school gebeurt. Echt een opluchting.
- Ik heb er zin in, er borrelt van alles en ik kan het nu al gebruiken bij mijn kinderen en in mijn dagelijks leven.
- Weer veel stof tot nadenken.
- Leren in een kleine groep, weer bij elkaar zijn en ruimte.
- Self-Directed Learning komt overal in terug en ik zie wat het rendement is bij mijn leerlingen.
- Inzicht krijgen in mijn leerproces en vooral begrijpen hoe het komt dat ik enthousiast begin, er heel veel over nadenk, het lang laat borrelen en het eigenlijk laat liggen.
- Ik ben dan ook blij volgende periode geen cursus te hebben, want ik vind Self-Directed Learning te boeiend om het er maar even naast te doen.
- Ik had het kunnen weten: binnen Self-Directed Learning is alles mogelijk.

Plannen van de studenten

Het is uitermate belangrijk om een eigen plan te hebben. De plannen van de studenten zijn terug te vinden in hun persoonlijke doelen die als volgt te categoriseren zijn:

- Weten wat Self-Directed Learning precies is en welke voor- en nadelen er aan Self-Directed Learning zitten.
- Het in praktijk brengen van Self-Directed Learning in het huidige beroep van docent/coach.
- Wat je nodig hebt om een Self-Directed Learner te zijn (kennis, houding en vaardigheden).

Vragen binnen het leerteam

Het Self-Directed Learning-traject levert voortdurend vragen op binnen het leerteam. Het stellen van vragen en het je bewust zijn van je eigen 'vanzelfsprekendheden' en 'aannames' is een belangrijk onderdeel binnen Self-Directed Learning. Het jezelf en anderen vragen stellen levert nieuwe perspectieven op en ruimere keuzes. Je staat meer open voor andere ideeën en weet ze op een waarde te schatten. Je kunt erdoor geïnspireerd raken. Een drietal voorbeelden ter illustratie.

Een andere manier van denken over afsluiting van een studieonderdeel

Naar aanleiding van de leerdoelen van allemaal komen we op het punt verslagen schrijven. Opvallend is dat bijna iedereen een verslag wil schrijven. Terwijl er ook een soort van 'moeheid' is met betrekking tot verslaglegging, reflecties etc. Een vraag hierbij is: heeft de opleiding dit mede bewerkstelligd? We denken van wel: het is een voldoen aan verwachtingen. We brainstormen en komen tot andere vormen van schriftelijke verslaglegging: Verhaal (narratief), casussen, Toneelstuk, Kinderboek en Artikel. En als je niet wilt schrijven, welke mogelijkheden zijn er dan nog meer? Dans, choreografie, schilderen, spel enz. Er ontstaat een gevoel van inspiratie zegt een van de leerteamleden.

Vragen om feedback

Ik ben steeds aan het nadenken over die flappen. Ik heb een voorbeeld gedachte opgeschreven zou jij willen kijken of ik dan op de goede weg ben. Ik probeer steeds vanuit drie lagen te bekijken en steeds een laag dieper te gaan (ik zou het doen vanuit de leerling, dus daar bekijk ik het vanuit). Een gerichte vraag om feedback is een vraag die je verder helpt in je eigen leerproces.

Vragen stellen aan jezelf

Ik heb enkele vragen gesteld bij de uitwerking van rollen voor het 'passage proces'. Dit ter verduidelijking voor mezelf. Jezelf vragen stellen maakt je bewust van je eigen aannames.

Ontdekkingen

Gedurende het traject is er een veelheid aan ontdekkingen. Onderstaande voorbeelden spreken voor zich:

Ervaring na een SDL-coach sessie (mail)

Even over vandaag, ik vond het heel boeiend, maar ben me er wel van bewust geworden dat je niet zo maar SDL-coach bent. Het is heel boeiend, maar een heel leerproces. Ik voel me echt bewust onbekwaam, (vind ik helemaal niet erg, want daar ga ik juist van leren) maar ik denk dat ik eerst gecoacht moet worden om een Self-Directed Learner te worden, alvorens ik iemand anders kan coachen. Is daar denk je een mogelijkheid voor in dat veranderde programma? Maar ik vind het alleen maar boeiender worden hoor, vandaag werd ik me eigenlijk pas bewust wat het nu echt inhield. Echt aan den lijve ondervonden

Reactie van een meelezende student

Jouw reactie op de SDL -bijeenkomst vandaag maakt mij nog nieuwsgieriger. Wat leuk om samen te werken met een klein groepje en dan gecoacht te worden door een SDL-coach. Volgens mij is zo'n bijeenkomst één groot leermoment. Veel leerplezier.

Een keuze van een van de leerteamliden

Ik wil mezelf opgeven voor de cursus Self-Directed Learning in periode 3. Ik wil dit doen om mezelf meer te kunnen verdiepen in Self-Directed Learning en Self-Directed Learning vanuit een andere laag te ervaren. Ik ervaar het dan vanuit twee lagen en denk dat heel leerzaam kan zijn. Tevens heb ik dit nodig om meer zelfvertrouwen te krijgen. Dus zet mij maar bij de lijst studenten.

Pas op de plaats

In december maken we met z'n allen een pas op de plaats en kijken terug op de afgelopen periode aan de hand van een viertal vragen. Van ieder leerteamlid zijn stukken uit de reflectieverslagen integraal overgenomen, omdat dit de juiste indruk geeft van het proces. Een proces van vallen en opstaan, zekerheden en onzekerheden en een proces van voortdurend op zoek zijn. Het zijn vier persoonlijke verhalen van student-docenten die een SDL-leerproces zijn aangegaan.

Mijn houding als lerende

Sinds dit project ben ik weer gemotiveerd om aan de slag te gaan. Met het woordje 'weer' wil ik aangeven dat ik een aantal maanden voor dit project totaal geen zin meer had om met de opleiding door te gaan. In het begin van de opleiding was ik zeer gemotiveerd. Ik vond de cursussen en projecten zeer zinvol en ik ging graag aan de slag om me de stof eigen te maken, maar voor de zomervakantie van het afgelopen jaar had ik een gevoel of ik 'verzadigd' was, de cursussen en projecten gaven me minder voldoening en ik had ook geen inspiratie en energie meer. Ik voelde dat ik geen nieuwe energie of motivatie had om ergens aan te beginnen (zoals in een zelfgestuurd project). Ik had het gevoel dat ik niet aan iets wilde gaan beginnen, waar ik niet volledig achter stond of alleen maar om studiepunten te behalen. Ik kon het dan ook niet meer opbrengen. Ook een zelfgestuurd project waar ik aan wilde gaan beginnen, kwam niet uit de verf en legde ik naast me neer. Dit gevoel bleef voortduren tot dit project om de hoek kwam kijken. Sinds dit project, wat precies op het juiste moment kwam, heb ik mezelf weer gevonden. Ik heb weer energie en motivatie, omdat dit project precies paste binnen de leervragen die ik had. Dit project geeft me enorm veel positieve energie, vooral na de bijeenkomsten. Het stimuleert me enorm om aan de slag te gaan. Het raakt me omdat ik voel dat dit een manier van leren is die bij me past. Het is me eigen, als ik iets leuks doe en de zinvolheid ervan inzie en mijn ei erin kwijt kan, dat ik er dan 100% voor ga. Dan ben ik op en top gemotiveerd, gedisciplineerd en gefocust. Als ik niet de kans krijg of ik mezelf geen ruimte gun om mijn ei kwijt te kunnen, maar moet voldoen aan externe eisen, dan ga ik er met minder energie en enthousiasme voor. Ik zet me wel in, maar ik doe precies wat er van me geëist wordt, niet meer en niet minder. Wat ik bij mezelf merk is dat ik het ook nodig heb om door een omgeving gestimuleerd en geïnspireerd te raken om nieuwe energie op te doen. Ik ben niet iemand die graag in haar eentje, thuis, een zelfgestuurd project zal aanpakken. Ik heb juist de mensen om me heen nodig om te leren en met elkaar in interactie iets op te bouwen en te creëren. Daardoor krijg ik positieve motivatie en inspiratie om zelf weer aan de slag te kunnen. Wat ik heb geleerd door middel van dit project is dat ik mezelf vaak vastzet (in mijn denken) en mezelf geen ruimte gun om bepaalde zaken op te pakken. Wat ik vaak heb als ik ergens aan begin is dat ik vaak tegen mezelf zeg als ik een opdracht moet maken van: 'dat lukt me nooit of ik weet niet hoe ik dat moet aanpakken'. Als ik dan even doorzet dan valt het achteraf allemaal erg mee. Maar dat maakt wel dat ik dingen kan laten liggen tot het laatst, niet alles maar sommige dingen wel. Het kan ook te maken hebben, omdat bepaalde dingen dan moeten gebeuren waar een cijfer of prestatie van afhangt. Dat kan dan mijn motivatie zijn om er toch hard voor te werken. Doordat dit project me zo aanspreekt ben ik als vanouds weer 100% gemotiveerd om aan de slag te gaan. En dan merk ik dat het leren vanzelf gaat, op een natuurlijke manier. Ik zeg dan niet tegen mezelf van 'dat lukt me nooit of ik weet niet hoe ik dat moet aanpakken'. Dat komt dan niet in me op.

Mijn houding als lerende

Ik merk dat ik de afgelopen weken best gefocust ben geweest op Self-Directed Learning. Ik was eigenlijk van plan alleen maar aanwezig te zijn tijdens de bijeenkomsten op de Hogeschool Utrecht, maar merkte dat ik het tevens leuk vond om na te denken over de andere activiteiten die gaan plaatsvinden. Tevens merkte ik dat ik steeds in gedachte terugkoppelde naar de praktijk (de school waar ik lesgeef). Ik merkte dat wat ik leerde tijdens de SDL-bijeenkomsten op de Hogeschool Utrecht toe wilde passen in de SCCV lessen op het ROC. Vooral toen ik tot de conclusie kwam dat ik als doener de groep leerlingen ook sneller aan het werk zet, omdat ik dan denk dat zij meer leren door het te doen. Ik weet nu dat dit niet zo werkt, omdat iedere leerling zijn eigen leerstijl heeft. Hier wil ik mezelf bewust van blijven. In het begin merkte ik dat ik minder gedisciplineerd was. Ik was toen in zoverre gedisciplineerd dat ik probeerde iedere SDL-bijeenkomst aanwezig te zijn. Tevens probeerde ik mee te denken, maar merkte dat ik nog te weinig discipline had om mezelf te verdiepen in Self-Directed Learning. Ik ben mezelf bewust van het feit dat dit mede kwam doordat ik met een zelfgestuurde cursus bezig was, waar ik minder zin in had en dat mij veel energie kostte. Hierdoor had ik weinig energie over voor Self-Directed Learning. Gaandeweg merkte ik dat ik steeds meer gedisciplineerd raakte. Ik ben op een gegeven moment toch wat leervragen op papier gaan zetten om voor mezelf meer structuur en discipline te kunnen neerzetten. Net wat ik eerder heb aangegeven, in het begin was ik minder verbonden met Self-Directed Learning, omdat ik met een zelfgestuurde cursus bezig was, waardoor ik weinig tijd over had om mezelf te verdiepen in Self-Directed Learning. Ik wist dus nog niet goed wat Self-Directed Learning nu precies inhield. Ik werd hierdoor onzekerder en liet ik het meer op zijn beloop. Later ging ik mezelf meer thuis voelen en werd ik steeds meer verbonden met Self-Directed Learning. Ik ben wel blij dat ik in periode 3 de cursus ga volgen waardoor ik meer tijd krijg om mezelf in Self-Directed Learning te gaan verdiepen. Ik heb nog te weinig literatuur gelezen om voor mezelf een SDL-visie duidelijk te hebben. Ik vind dat ik mezelf nog niet voldoende in Self-Directed Learning heb verdiept. Ik heb geroken aan de grondbeginselen. Hierin wil ik mezelf tijdens de aankomende cursus gaan verdiepen. Ik heb wel geprobeerd actief betrokken te zijn tijdens de SDL-bijeenkomsten. Ik vind dat dit goed gegaan is. Ik besef wel dat als ik mezelf meer literatuur eigen maak, ik actiever kan mee participeren. Ik weet dan meer van het begrip 'leren' af (dat is een leerdoel). Ik heb mijn doelen behaald met betrekking tot aanwezigheid en betrokkenheid tijdens de SDL-bijeenkomsten. Tevens heb ik gedeeltelijk mijn doel behaald om toch mee te gaan naar Barcelona. Het andere gedeelte is behaald als ik ervaren heb hoe het daar is geweest met betrekking tot mijn Engelse taal en een de scholen die ik ga bezoeken. Een ander doel dat ik behaald heb is dat ik de knoop heb doorgehakt om mijn zelfgestuurde cursus nu in te leveren. Ook al haal ik niet al de 6 ECTS. Ik lever nu in wat ik heb, waardoor ik meer tijd en energie kan steken in Self-Directed Learning. Dat is een verademing. Ik zie zeker een manier om dit werk te verbeteren. Ik zou graag nog actiever bij de bijeenkomsten betrokken zijn. Dit kan ik doen door meer literatuur te lezen, zodat ik meer weet over het begrip 'leren'. Ik kan hierdoor dan duidelijker mijn eigen visie vormen. Tevens kan ik hier dan meer om mee aan de slag op het ROC waar ik werk. Doordat ik dan beter weet waarover ik praat, straal ik meer zelfvertrouwen uit.

Mijn houding als lerende

Mijn houding is gaandeweg de opleiding wel veranderd. Maar ik merk in mijn leerproces beslist een bepaalde lijn. Wat ik vanaf het begin al gehad heb is de paniek. In het begin schrok ik van die paniek. Inmiddels weet ik wel beter en baal ik als die paniek niet toeslaat. Dan is er wat mis. Dan boeit het niet en kom ik geen stap verder. Mij is gebleken dat ik onder een bepaalde dosis stress heel goed functioneer. Het is alleen geen stress waar ik sommige mensen over hoor, dat er onder tijdsdruk goed gefunctioneerd wordt. Onder tijdsdruk leren vind ik afschuwelijk en lukt ook niet. Ik vind het ook jammer, want dan wordt het afraffelen en kan ik niet leren wat ik wil. Bij mij is het meer de stress van overzicht willen krijgen, het idee wat moet ik en vooral ook het besef te krijgen dat ik heel bewust onbekwaam ben. Deze fase hakt er bij altijd ontzettend in. Inmiddels weet ik dat het de eerste stap bij mijzelf is om bekwaam te worden. Het paniekgevoel brengt bij mij een bepaalde drive naar voren,

waardoor er een bepaalde leergierigheid ontstaat. En dat is prettig. Inmiddels herken ik de momenten en gebruik die ene slapeloze nacht maar om er eens heel diep over na te denken. Het is ook wel gebeurd dat ik eruit ben gegaan en aan het werk ben gegaan. Dit gaf mij dan ook een bepaalde voldoening. Wat betreft discipline, deze is er bij mij beslist. Ik ben wel gaan merken gaandeweg de opleiding, dat de opleiding puur voor mezelf is. In het begin zat ik in leergroepen en had ik een bepaalde taak. Ik bemerk, dat als die taak er niet heb, ik toch heel gedisciplineerd ben. Ik vind het prettig om volgens een bepaald plan te werken. Een bepaalde continuïteit ervaar ik als heel waardevol. Ik vind vakantie dan ook heerlijk, maar ervaar het ook wel weer als een paar stappen achteruit. Ik dompel mij graag onder in bepaalde stof. Het laat mij niet meer los. Ik kan als ik ergens intensief mee bezig ben ook redelijk wereldvreemd reageren. Ik ben georganiseerd. Kan eigenlijk niet zonder. Dat heeft ook weer te maken met die paniek als ik het overzicht (de organisatie) nog niet heb, dan voelt het als niet kunnen zwemmen in diep water. Volkomen stuurloos. Ik schrijf vaak mijn taken op en vind het prettig om ze dan door te kunnen strepen. Als het overzicht er weer is, dan komt het goed. Ik dacht soms ook dat ik het moeilijk vond om bepaalde zaken tegelijk te doen. Maar dat was vreemd, want paste totaal niet bij mij. Ik houd van veel dingen tegelijk doen. Waarom dan niet met leren? Dacht ik. Ik ben er achter gekomen, dat dit met het overzicht te maken had. Zodra de taken op papier stonden was het in orde. Beheerste ik het weer. Het werd anders zo vol in mijn hoofd, dat er voor andere zaken (leren) geen ruimte meer was. Voor mij is deze vorm van opschrijven en daardoor beheersen zeer effectief. Het geeft me overzicht en zorgt ervoor dat ik geen zaken vergeet. Ik vind het heerlijk om problemen op te lossen. Ondanks dat ik hekel heb aan problemen, bemerk ik altijd weer dat ik het heerlijk vind om ze op te lossen. Dit lukt ook vaak goed. Als ik dit betrek naar een leersituatie, dan betekent het dat ik er altijd wel weer een draai aangeef en dat het goed komt. Dit heeft ook wel weer met de paniek te maken. Ik kan soms dagen naar een blaadje zitten kijken en het vervolgens weggleggen en denken dit komt niet goed, het gaat niet lukken en ineens schrijf ik het zo op en komt het helemaal goed. Waarschijnlijk denk ik er onbewust telkens aan. In de files en ook vaak onder de douche ... en dan is het opgelost en in orde. Het heeft gewoon de tijd nodig en ook verdieping. Als ik ergens voor ga zitten en denk zo, dat ga ik dit even doen, dan lukt het vaak niet. Maar dan is er ineens een moment, dan heb ik er helemaal zin in, dan ben ik er helemaal klaar voor en dan gaat het erg goed. Dit heeft waarschijnlijk ook te maken met het feit dat ik dingen nooit op het laatste moment wil doen. Dan kan ik namelijk het moment van leren (doen) niet bepalen. Hier geef ik dan ook eigenlijk antwoord of ik oplossingen heb ontwikkeld. Ja ... op tijd beginnen. Of ik problemen herken? Ik verzin ze zelfs, ik ben redelijk goed in zwarte scenario's verzinnen. Dit terwijl ik beslist geen doemdenker ben. Ik ben zelfs heel positief ingesteld. Maar ik houd rekening met alles wat er mis kan gaan in het proces. Dit houdt mij alert. Maar is soms best vermoeiend. Ik laat weinig aan het toeval over. Alternatieven. Ik probeer tegenwoordig wat meer aan het toeval over te laten. Niet alles gepland. Ik hoor mij tegenwoordig steeds vaker zeggen: ik zie wel hoe het loopt. Het komt wel goed. Probeer gewoon wel eens van mijn schema af te wijken. Dit deed ik ervoor ook al wel, maar dan had ik allerlei noodscenario's. Alles was voor 100% gepland (bij 20% afwijking was er nog 80% beheerst). Ik ben tegenwoordig steeds vaker tevreden over taken of werk. Dit heeft tot gevolg dat ik me zekerder voel. Ook al gebeurt er iets, dan weet ik zelf dat ik goed gehandeld heb. Dit maakt mij veel zekerder. Of ik mijn doel bereikt heb. Ik ben zelf tevreden en dat is voor mij een heel groot doel. Dat wil niet zeggen dat ik uitgeleerd ben. Ik vind het heerlijk om te leren en ik ben me ervan bewust dat als ik er maar voor opensta, dat ik van elke situatie kan leren. Waar dan ook en van wie dan ook.

Mijn houding als lerende

Aan de ene kant was ik zeer gefocust op Self-Directed Learning, omdat ik veel dagelijkse gebeurtenissen koppel aan Self-Directed Learning. Bijvoorbeeld binnen mijn werk als zweminstructrice, opvoeding van mijn dochter en natuurlijk binnen mijn stage. Ik keek ook beter naar mezelf om te ontdekken hoe Self-Directed ik was. Aan de andere kant raakte ik de focus een beetje kwijt door stressvolle gebeurtenissen. Ik ben nog steeds niet zo gedisciplineerd als ik wil zijn. In het begin was ik gedisciplineerder dan nu. Dat heeft denk ik

te maken met de verminderde focus. Als Self-Directed Learner moet je gedisciplineerd zijn. Ik wil hiervan een leerdoel maken en wellicht ook iets wat we binnen de workshops of cursus kunnen gebruiken. Vooral het begin was ik heel open en ik had toen nog geen duidelijke doelen voor ogen, laat staan een plan om ze te bereiken. Nu heb ik wel leerdoelen en langzamerhand zie ik steeds duidelijker de stappen die genomen moeten worden. Door de bijdragen van de anderen op FCC werd het geheel voor mij gestructureerder en samen bedenken we de strategie. Vanaf het moment dat ik van Self-Directed Learning hoorde, voelde ik met 'committed'. Ik wist dat ik met Self-Directed Learning aan de slag wilde en dat het me nooit meer los zou laten. Ik heb me helaas niet aan alle afspraken gehouden (bijvoorbeeld op tijd thuisopdrachten ophangen op FCC). Dit heeft te maken met mijn gebrek aan discipline en doordat ik zonder Internet zat. Dat laatste was overigens een probleem dat ik sneller had kunnen oplossen. Ik ben bewust onbekwaam geworden en heb twee belangrijke zaken ontdekt, waar ik aan moet werken als ik Self-Directed wil worden, namelijk discipline en aannames. Mijn benadering was nieuwsgierigheid en dat bleek effectief te zijn. Ik wilde daardoor veel te weten komen over Self-Directed Learning. Stelde daarom vragen, las artikelen en boeken, zocht op Internet en zo werd ik wat wijzer. Tijdens de eerste bijeenkomst zag ik wel moeilijkheden. Ik dacht bijvoorbeeld dat Self-Directed Learning misschien niet voor iedere leerling geschikt zou zijn. Door de vragen van de coach werd mij al gauw duidelijk dat iedereen past binnen Self-Directed Learning en dat vrijwel niets onmogelijk is binnen Self-Directed Learning. Zo keek ik ook naar de 'problemen' die later voorbijkwamen. Ik zie ze als leerzame momenten, waar je op allerlei manieren mee om kunt gaan. Ik zag dat we ook zo omgingen met problemen van anderen. Het Engels spreken in Barcelona is daar een goed voorbeeld van. Sommigen (inclusief ikzelf) zien niet heel duidelijk hoe we een verhaal kunnen houden in begrijpbaar Engels. We vertrouwen er echter op dat we een manier vinden waarop we ons verhaal kunnen vertellen. Ik heb er vertrouwen in dat ik mijn doelen ga halen, omdat ik continu meer leer over Self-Directed Learning en er ook vaardiger in wordt, doordat ik ermee aan het werk ben. We hebben een leerteam, waar een goede sfeer heerst en waar ieder elkaar graag wil helpen. Ik denk dat ik nooit klaar ben met Self-Directed Learning worden en dat het al een succes is als ik er geïnteresseerd in blijf en het steeds beter toe kan passen in de praktijk. Reflectie is daarbij belangrijk.

Stroomversnelling: Fase 2

Het werken in het SDL-leerteam inspireert mij als opleider om wat we bespreken, wat we leren, wat we ervaren te delen met anderen. In een stroomversnelling komen er allerlei activiteiten op onze weg. Die activiteiten zijn zelf gezocht of toevallig tegengekomen. Maar steeds vanuit een doel: onze ervaringen delen en met elkaar weer wijzer worden. Vanuit deze inspiratie ondernemen we in de periode januari - mei 2006 een aantal activiteiten

Activiteiten:

- Workshops voor externe belangstellenden: Drie workshops over Self-Directed Learning gezien vanuit het eigen leren, het leren van leerlingen en het maken van een verbinding als coach c.q. docent c.q. begeleider. De eerste workshop is achter de rug en is door de vijftien deelnemers positief ontvangen.
- Workshop op een MBO-college: In april wordt door het leerteam een workshop verzorgd in het kader van competentiegericht leren op een MBO-college. Het heeft als doel om de docenten te prikkelen, te interesseren en te inspireren om het onderwijs op een andere wijze gestalte te geven.
- Workshops in Barcelona: In maart worden er een aantal workshops gehouden aan de Universitat Autònoma de Barcelona. Het betreft workshops voor studenten van een 'undergraduate level' (international students) en 'graduate level' (Spanish students working on their Ph.D in English methods). Voorafgaand aan deze workshops zal een generale repetitie worden gehouden met studenten die een 'International Erasmus programma about developments in internationalisation and education in Europe (faculty Education)' volgen.

- Conceptuele cursus 'Het allernieuwste leren': Op dit moment volgen 27 VT- en DT-studenten deze cursus die bestaat uit informatie krijgen, kennis ontwikkelen en ervaringsleren om te kunnen leren als Self-Directed Learner. Er wordt gewerkt in leerteams onder begeleiding van twee student-docenten, die op hun beurt gecoacht worden door de opleider.

Opzet van het onderzoek

Na een literatuurverkenning van Self-Directed Learning in het algemeen worden een drietal ontwerpprincipes voor SDL-leertrajecten gegenereerd. Als onderzoeksmethodologie is gekozen voor Developmental Research, dat veel ruimte geeft aan de diversiteit van het onderzoek. Ook opent deze methodologie de mogelijkheid om te ontwerpen en te ontwikkelen en tegelijkertijd deze ontwikkeling te bestuderen in een specifieke context. Het onderzoek wil ook bijdragen aan kennisontwikkeling voor de specifieke context op het gebied van Self-Directed Learning. Het gehele onderzoek staat in het teken van een interactief zich zelf ontwikkelend proces dat ideeën genereert ten behoeve van het vormgeven van Self-Directed Learning binnen het Instituut Archimedes.

Developmental Research in fase 1 (september - december 2005)

De eerste fase wordt intensief bestudeerd met behulp van een aantal gerichte vragen. Hiermee wordt inzicht verkregen in het ontwikkelproces dat geleid heeft tot de tweede fase. De onderzoeker doet dit zelf en checkt de uitkomsten bij de vier student-docenten door de beschrijving aan hen te laten lezen en te laten voorzien van commentaar. De aanwezige documenten van die fase (reflecties, notulen, mails, activiteitenplannen, enz) worden bekeken om een antwoord te kunnen geven op de volgende vragen:

- Op welke wijze zijn de vier student-docenten verleid om een SDL-leerproces aan te gaan?
- Welke stappen kunnen worden beschreven in fase 1 (van start september - december 2005)?
- Welke problemen zijn er geweest?
- Wat zou de volgende keer verbeterd kunnen worden in het proces?

Developmental Research in fase 2 (januari - april 2006)

Deze fase kenmerkt veel activiteiten waarvan één expliciet worden meegenomen in het onderzoek en dat is de conceptuele cursus 'het allernieuwste leren'. Het doel van de cursus is om studenten Self-Directed Learning te laten ervaren en dat zij een visie te ontwikkelen op het 'anders leren'. Het ontwerpen van de cursus gebeurt lopende de tijd dat de cursus wordt gegeven. De opleider (tevens onderzoeker) voert de cursus uit en wordt ondersteund door twee student-docenten uit fase 1 die een aantal leerteams coachen. De student-docenten worden gecoacht door de opleider. Per ontwerpprincipe wordt data verzameld. Er zijn drie ontwerpprincipes (gegenereerd uit een literatuuronderzoek) die de lerende moeten verleiden tot het vormgeven van het eigen leerproces. Het gaat om het verleiden tot het *kunnen* en *willen* en *durven* te leren.

Ontwerpprincipe 1: Inzicht in de lerende als lerend persoon

Literatuuronderzoek leverde op dat de lerende goed inzicht moet hebben of hij in staat is om Self-Directed Learning te leren, hoe hij leert en welke ondersteuning hij nodig denkt te hebben.

Dataverzameling: Om inzicht te krijgen hoe iemand tegen een studie aankijkt en hoe te werk wordt gegaan bij het studeren wordt een vragenlijst afgenomen. Uitkomsten van de vragenlijst geven inzicht in de studietoepassing, studiemotieven en studieopvattingen. Hiermee wordt er een beeld geschetst van de aanwezige leervaardigheden, verwachtingen en ideeën over leeropvattingen. De studenten krijgen ieder hun persoonlijke uitslag met een studieadvies. Een raamwerk dient vervolgens om de studenten te karakteriseren als zijnde lerenden met een lage Self-Direction ('dependent students'), lerenden met een gemiddelde Self-

Direction ('interested students'), lerenden met een tussenliggende mate van Self-Direction ('involved students') en lerenden met een hoge mate van Self-Direction ('self-directed students').

Uitkomst: de groep studenten van de cursus worden geplaatst in mate van self-direction.

Ontwerpprincipe 2: *Duidelijkheid over de te behalen performance*

Het stellen van doelen is het belangrijkste deel in dit ontwerpprincipe. Het gaat vooral om 'mastery goals' en dat zijn doelen die gericht zijn op leren en verbeteren. Dit werkt positief op de ontwikkeling van 'Self-Regulated Learning'. Met als opmerking dat door veel auteurs het proces van Self-Regulation het cruciale proces binnen Self-Directed Learning gezien wordt. Studenten stellen hun eigen doelen en dienen daarbij aan te geven welke kennis, houding of gedrag zij willen leren bij dit doel. Alsook welke mogelijke problemen zij daarbij tegen denken te komen en hoe ze deze oplossen.

Dataverzameling: Om na te gaan welke doelen de studenten stellen is gevraagd om de 2de bijeenkomst een activiteitenkaart (wat, wie, wanneer, hoe en waar) aan te maken waarin de doelen die de student nastreeft worden opgenomen. Wat is het doel? Wie is van belang als het om een leerteamdoel gaat? Hoe moet aangegeven worden welke activiteiten de student gaat ondernemen om het doel te behalen? Waar vinden de activiteiten plaats. Hierover hebben de studenten in hun leerteam verder kunnen discussiëren. Na de 3de bijeenkomst hebben de studenten de volgende opdracht gekregen: Geef per doel aan wat je wilt leren in termen van: kennis, houding en gedrag. Ook de opdracht op te schrijven welke problemen zij denken tegen te komen bij de uitwerking van de doelen en hoe ze denken deze op te lossen. Iedere activiteiten kaart wordt bekeken op 'wat' en 'hoe', om na te gaan of er sprake is van:

- De aanwezigheid van een helder geformuleerd doel.
- De beschrijving van de te volgen strategie.

De aanvullende opdrachten zijn nodig om een beter inzicht te krijgen in de relatie doel - strategie - gewenste uitkomst.

Uitkomst: Inzicht krijgen in de mate waarin de doelen 'mastery goals' zijn, in te verwachten obstakels en in mogelijke oplossingsstrategieën.

Ontwerpprincipe 3: *Verleiden tot het blijvend aangaan van een SDL-leerproces*

De rol van de coach staat centraal. Vanuit literatuuronderzoek is een raamwerk ontwikkeld dat aandachtspunten geeft voor een coach om studenten te stimuleren tot en te ondersteunen bij Self-Directed Learning.

Dataverzameling: De aandachtspunten zijn omgezet in een checklist en deze wordt ingevuld door de twee student-coaches die ieder twee tot drie leerteams begeleiden. Daarnaast wordt door de student-coach zelf en door leerteamleden voor de coaches de Roos van Leary ingevuld om het interactieniveau te bepalen. Reflecties op het coachen van de leerteams staan in het teken van de volgende vragen:

- Wat heb je gedaan om het leerteam aan het leren te krijgen? En wat was het effect (het effect op het leerteam en het effect op jouw coachen)?
- Wat is de balans tussen sturen op onafhankelijkheid en achteroverleunen geweest?
- Welke afspraken heb je met je leerteams gemaakt? Wat doen zij en wat doe jij?

Met daarnaast de ruimte om te overdenken wat de coaches zelf nodig vinden.

Uitkomst: Zicht op de wijze van coachen en het stimuleren van leerfuncties die Self-Directed Learning ontwikkelen/bevorderen.

Uitkomst onderzoek

Op basis van een literatuuronderzoek en de data uit fase 1 en fase 2 worden aanbevelingen gedaan voor het vormgeven van Self-Directed Learning binnen het Instituut Archimedes.

Mijn opvatting over Self-Directed Learning is niet terug te vinden in de uitgangspunten van

het leerlijnenmodel en Self-Directed Learning gaat in mijn optiek verder dan de beoogde zelfsturing binnen het beschreven leerlijnenmodel. Het is meer dan het stellen van eigen vragen en het maken van plannen van aanpak. Het gaat om het *willen* en *kunnen* en *durven* te leren.

Daarnaast geeft het leerlijnenmodel onvoldoende ruimte om een eigen leerproces te ontwerpen: de eerste twee jaren worden door de opleiding gestuurd de volgende jaren worden door de beroepscontext gestuurd. De marges voor het ontwerpen van een eigen leerproces zijn op dit moment minimaal voor een student. De aanbevelingen zullen besproken worden vanuit de eerder genoemde ontwerpprincipes. Verwachte publicatie van het onderzoeksverslag: juni 2006.

Vervolg op dit onderzoek

Er is een maatschappelijke discussie aan de gang, ingezet vanuit het onderwijsveld, om kritisch te kijken naar alle nieuwe vormen van leren. Deze discussie is prominent aanwezig vanwege een dissertatie van Van der Werf (2005) die zich afvraagt of het 'nieuwe leren' nu wel een goede keus is. Zij plaats daarbij verschillende paradigma's in het licht van diverse leeropvattingen en een algehele conclusie is dat er nog te weinig empirisch onderzoek gedaan is naar de effecten van het zogenoemde 'nieuwe leren'. Zij pleit voor een combinatie van het 'nieuwe leren' (construerend leren) gecombineerd met het traditionele model (instruerend leren) met als voorlopige titel 'gewoon leren'. In deze combinatie is er, volgens Van der Werf, aandacht voor drie belangrijke aspecten te weten cognitie, motivatie en emotie die resulteren in een '*engagement*' (p. 34). Een belangrijke invloed op dit engagement is '*de leeromgeving in brede zin, dat wil zeggen, zowel door het instructiegedrag van de leraar, als door de kenmerken van de taak, alsook door de sociale context waarin leren plaatsvindt.*' (p. 39). Deze door mij zeer summiere bespreking van een aantal opmerkingen van Van der Werf, heeft lerend Nederland in beweging gebracht, gelet op het aantal artikelen en reacties naar aanleiding van haar dissertatie, geschreven door voor- en tegenstanders van het 'nieuwe leren'. Het lijkt op een herbezinning van alle eerder ontdekte kennis met betrekking tot leren. En in mijn opinie ook een noodzakelijke bezinning. '*Tenslotte zou ik [Van der Werf] willen pleiten waarin de ideologische veronderstellingen van het nieuwe leren worden gefalsificeerd, dan wel empirisch worden onderbouwd.*' (p. 42).

Ook de Hogeschool Utrecht ontwikkelt zich mogelijk naar een vorm van, zoals Van der Werf zegt, het 'nieuwe leren'. Hoewel de vormgeving binnen iedere faculteit van de Hogeschool Utrecht anders is, kan wel een gemeenschappelijk aspect worden gezien, namelijk de invalshoek van actieve, sociaal geconstrueerde kennis en zelfverantwoordelijke studenten. Daarnaast zijn sommige woorden veranderd, er wordt niet altijd meer gesproken over stimuleren maar over empowerment, motivatie wordt vaak vervangen door inspiratie en de opleider is eigenlijk nu coach. Deze beperkte voorbeelden laten zien dat de Hogeschool Utrecht in beweging is en zich mogelijk ontwikkelt naar een vorm van 'nieuw leren' zoals beschreven in de dissertatie van Van der Werf. Het behoeft naar mijn mening dan ook geen betoog dat de noodzaak aanwezig is om vanuit de praktijk onderzoek te doen naar effecten van 'nieuw leren'. Zeker als het gaat om het Instituut Archimedes, waar studenten worden voorbereid op hun taak als leraar in het VMBO/VO, die op hun beurt anderen begeleiden in een leven lang leren.

Als de Hogeschool Utrecht zich ontwikkelt in de gedachtegang van het 'nieuwe leren' (bijvoorbeeld vanuit het concept Levend Leren), dan is het uitermate belangrijk dat dit gebaseerd wordt op onderzoek. Als het inderdaad is dat zou worden uitgegaan van een ideologie zonder een goede empirische bewijsvoering, dan neemt de Lerarenopleiding zijn taak niet serieus. Er is naar mijn mening voldoende reden om het concept Self-Directed Learning verder te onderzoeken.